

การก่อตัวของกลุ่มอิทธิพลในกระบวนการทางการเมืองไทย

นางสาว มิศรา สตะเวทิน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชาปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2519

002402

17036641

THE FORMATION OF PRESSURE GROUPS IN THAI POLITICAL PROCESS

Miss Misra Satawedin

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Political Science

Department of Government

Graduate School

Chulalongkorn University

1976

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

(Signature)

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ)

คณบดี

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิต บุญบงการ)

.....กรรมการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ)

.....กรรมการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมนึก ประมูรวงษ์)

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง การก่อตัวของกลุ่มอิทธิพลในกระบวนการทางการเมืองไทย
โดย นางสาว มิศรา สตะเวทิน
แผนกวิชา ปกครอง

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การก่อตัวของกลุ่มอิทธิพลในกระบวนการทางการเมืองของไทย

ชื่อ นางสาว มิสรา สตะเวทิน แผนกวิชา ปกครอง

ปีการศึกษา 2519

บทคัดย่อ

ผลสำคัญประการหนึ่งจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทย เมื่อ 14 ตุลาคม 2516 คือ การก่อตัวของกลุ่มและสมาคมทางการเมืองต่าง ๆ กัน กลุ่มซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มอิทธิพลเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการเรียกร้องต่อและมีผลบีบบังคับรัฐบาล กิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเหล่านี้ได้รับความสนใจทั้งจากฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายประชาชนโดยทั่วไป กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ปรากฏขึ้นในหลายส่วนของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรุงเทพมหานคร ผลประโยชน์และความคิดที่ขัดแย้งกัน ทำให้รัฐบาลต้องคอยประนีประนอมความแตกต่างกันอยู่ไม่ขาดระยะ

พฤติกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเหล่านี้ เป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับผู้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทางการเมืองของไทยอยู่ไม่น้อย ลักษณะการรวมกลุ่ม กระบวนการตัดสินใจของกลุ่มเหล่านี้เป็นสิ่งที่น่าศึกษาอย่างลึกซึ้ง แต่เป็นไปได้ที่จะศึกษากลุ่มต่าง ๆ ทั้งหมดหรือเพียงส่วนใหญ่นี้ จึงได้ทำการศึกษาเฉพาะกลุ่มที่มีบทบาทเพียง 2 กลุ่ม คือ ครูสภา หรือการรวมกลุ่มของครู และสหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพราะองค์การหนึ่งเป็นตัวอย่างของกลุ่มที่รวมตัวกันโดยการเมืองร่วมกันเป็นพื้นฐาน และอีกองค์การหนึ่งเป็นตัวอย่างของกลุ่มที่รวมกันด้วยอุดมการณ์ได้เป็นอย่างดี

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับ เรื่องกลุ่มของนักรัฐศาสตร์ที่สำคัญบางท่าน เพื่อเป็นพื้นฐานทางทฤษฎี ข้อมูลที่รวบรวมมาจากเอกสารและหนังสือต่าง ๆ การสังเกตการณ์พฤติกรรมของกลุ่มในฐานะผู้ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์สมาชิกของทั้งสองกลุ่ม จากการศึกษาพบว่ามีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มอิทธิพลใน

สังคมไทยกับในสังคมตะวันตก แม้จะมีการลอกแบบมาจากกลุ่มในประเทศตะวันตก แต่กลุ่มอิทธิพลในประเทศไทยก็ยังมิพบพาทที่แตกต่างกันไป และยังพบอีกด้วยว่า ลักษณะเฉพาะของสังคมไทย เช่น ความสำคัญของความสัมพันธ์แบบส่วนตัว การขาดความมีระเบียบในพฤติกรรมในสังคม ลักษณะความเป็นผู้นำของบุคคล และการขาดความสำนึกทางการเมืองอย่างเพียงพอของประชาชน ต่างเป็นสาเหตุสำคัญทั้งสิ้น

สมมุติฐานของการศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มอิทธิพลในประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะก่อตัวขึ้นมาโดยมีลักษณะแบบจารีตประเพณีกับแบบสมัยใหม่ในเวลาเดียวกัน และบทบาทของกลุ่มเหล่านี้ย่อมขึ้นอยู่กับทัศนคติของรัฐบาลและประชาชนเป็นอย่างมาก

ในการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย จำเป็นต้องพยายามสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองในหมู่ประชาชน ทั้งระดับผู้นำและระดับสามัญชน การศึกษานี้ได้ชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลอาจมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนบทบาทของกลุ่มอิทธิพลในกระบวนการทางการเมืองของประเทศ เพื่อให้กลุ่มอิทธิพลเหล่านี้เป็นกลไกพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

The hypothesis of this study is that pressure groups in Thailand have tended to have simultaneously traditional and modern characteristics in their formation, and that their roles depend greatly on the attitude of the government and that of the people.

Thoughts and ideas of leading political scientists in relation to political groupings have been studied to suggest theoretical framework. Facts and data in this study have been collected from various documents and books, non-participant observation of the two groups' behaviours, and interviews with certain members of the two groups. In this study, it is found that there are differences between pressure groups in Thai society and those in the West. Modelling from pressure groups in Western countries though, pressure groups in Thailand have played different roles. It is noted that certain peculiar characteristics of Thai society such as the importance of personal relationship, the relative lack of discipline in social behaviours, the attachment to personality, and the insufficient political consciousness of the general public are main causes in this regard.

In order to establish democracy in Thailand, efforts must be made to increase political socialization among the people, both at the elite level and at the level of the mass of the population. It is suggested in this study that the government could play an important part in supporting the role of pressure groups in the political process of the country in order that they become basic elements in the democratic system of government.

กิติกรรมประกาศ

ผู้เขียนใคร่ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภเทพ สุวรรณจินดา, อาจารย์ สมบูรณ์ สุขสำราญ และอาจารย์ ม.ร.ว.พศพิชิตาณ ชุมพล ที่ได้เริ่มให้คำแนะนำเมื่อแรกของการศึกษา กับขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการค้นหาข้อมูลตลอดจนการให้สัมภาษณ์ กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิต บุญบงการ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมนึก ประยูรวงศ์ ที่กรุณาตรวจวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีผลสมบูรณ์ขึ้น ผู้เขียนขอสำนึกในพระคุณของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา พงษ์ไกรเลิศ อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ซึ่งกรุณาให้คำปรึกษาแนะนำด้วยดีมาโดยตลอด และการศึกษาในครั้งนี้จะไม่ประสบผลสำเร็จลงได้เลยหากผู้เขียนไม่ได้รับกำลังใจจากครอบครัว "สตะเวทิน" ทุกคน.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิตติกรรมประกาศ.....	๑๑
รายการตารางประกอบ.....	๑๒
รายการแผนภาพประกอบ.....	๑๓
บทนำ.....	๑๔
✓/บทที่ 1 แนวความคิดเกี่ยวกับกลุ่มอิทธิพล.....	10
-ความหมายของ "กลุ่มอิทธิพล".....	11
-แนวความคิดเกี่ยวกับการ + รวมกลุ่มของตะวันตก.....	15
ทฤษฎีของกลุ่ม.....	15
ทฤษฎีกลุ่มหลากหลาย.....	16
-กลุ่มอิทธิพล.....	19
-ความสำคัญของ "กลุ่มอิทธิพล".....	23
-การรวมกลุ่มในสังคมไทย.....	25
-กลุ่มอิทธิพลในอดีตของไทย.....	31
✓/บทที่ 2 ลักษณะบางประการของสังคมไทยที่มีอิทธิพลต่อการรวมกลุ่ม.....	33
-สังคมเกษตรกรรม.....	35
-พุทธศาสนา.....	40
-การศึกษา.....	44
-ระบบราชการ.....	51
-ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านายกับลูกน้อง.....	55
บทที่ 3 การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเมื่อ 14 ตุลาคม 2516.....	60
-สภาพการเมืองไทยก่อนเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516.....	60

-บทบาทของกลุมนิสิตนักศึกษา.....	65
-สภาพการเมืองไทยหลัง 14 ตุลาคม 2516	70
บทที่ 4 บทศึกษารวมกลุ่มเฉพาะกรณี.....	76
-คุรุสภา.....	76
วัตถุประสงค์.....	78
โครงสร้าง.....	79
การเงิน.....	90
การดำเนินงาน.....	91
ลักษณะของคุรุสภา.....	97
คุรุสภา กับ "กลุ่มอิทธิพล"	103
สรุปการวิเคราะห์คุรุสภา.....	104
-สหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน.....	106
วัตถุประสงค์.....	108
โครงสร้าง.....	110
การเงิน.....	113
การดำเนินงาน.....	113
ลักษณะของ สสส.	120
สสส. ในฐานะ "กลุ่มอิทธิพล"	124
สรุปการวิเคราะห์ สสส.	125
บทที่ 5 แนวโน้มการก่อตัวของกลุ่มอิทธิพลในกระบวนการทางการเมืองของไทย.....	129
-คุรุสภา. สหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน.....	129
-รูปแบบของกลุ่มอิทธิพล.....	133
-แนวโน้มของกลุ่มอิทธิพลไทย.....	134
-เงื่อนไขที่สนับสนุนบทบาทของกลุ่มอิทธิพล.....	136
บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	139

บรรณานุกรม.....	142
ภาคผนวก.....	154
ประวัติการศึกษา.....	188

รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจของพ่อบ้าน.....	38
2. การเชื่อฟังครูของเด็กนักเรียน.....	49
3. การแสดงความคิดเห็นของเด็กนักเรียน.....	50
4. รายชื่อและระยะเวลาดำรงตำแหน่งของนายกรัฐมนตรีนครของไทย ตั้งแต่ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475-ตุลาคม 2516.....	63
5. จำนวนสมาชิกคุรุสภาประเภทต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค นับ เมื่อ 30 มิถุนายน 2518.....	80
6. จำนวนครั้งที่มีกรรมการประเภทที่มาจาก การเลือกตั้งได้รับเลือกให้ดำรง ตำแหน่งมากกว่าหนึ่งสมัย.....	82
7. รายชื่อเลขาธิการคุรุสภา ตลอดจนตำแหน่งในราชการครั้งสุดท้าย และ ช่วงเวลาที่ยังดำรงตำแหน่ง.....	86
8. รายชื่อรองเลขาธิการคุรุสภา ตลอดจนตำแหน่งในราชการครั้งสุดท้าย และช่วงเวลาที่ยังดำรงตำแหน่ง.....	87
9. รายรับโดยประมาณแต่ละปีของคุรุสภา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2514-2518.....	91
10. จำนวนครูและจำนวนเงินงบประมาณเพื่อการศึกษาประชาชนตั้งแต่ปี 2510-2518.....	96
11. จำนวนสมาชิกผู้ก่อการของสหภาพเพื่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชน จำแนก ตามลักษณะอาชีพ.....	108

ตารางที่

๘
หน้า

12. ดินที่อยู่อาศัยของสมาชิกสหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน จำนวน
ทั้งสิ้นในทุกปีรวมกัน..... 111
13. ลักษณะอาชีพของกรรมการของสหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน
ตั้งแต่ชุดแรก-ชุดปัจจุบัน..... 112

รายการแผนภาพประกอบ

แผนภาพที่

หน้า

1. ลักษณะการจัดหน่วยงานของการบริหารภายในสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา..... 89

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การเมืองของประเทศไทยนับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา ประกอบกับเหตุการณ์ภายนอกประเทศเกิดการแปรปรวน รวมทั้งในทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งมีผลที่กระทบกระเทือนต่อระบบการเมืองของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ประชาชนชาวไทยดูเหมือนว่าจะตื่นตัวและเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเท่าที่เคยเป็นมา จากการที่ประชาชนเคยถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ ในการวิพากษ์วิจารณ์การปกครองของรัฐบาล คงมีเสรีภาพและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแค่เพียงที่กำหนดในรัฐธรรมนูญมาตลอดระยะเวลาที่ 40 ปี ภายใต้ระบอบเผด็จการของผู้นำ มาสู่การมีเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นได้อย่างมาก ความกดดันที่เก็บสะสมมานานนับสิบ ๆ ปี จึงถึงจุดระเบิด สิ่งหนึ่งที่ปรากฏขึ้นคือ การเรียกร้องในสิ่งที่ต้องการ และเกิดปฏิกิริยาจากกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ทั้งที่เป็นกลุ่มอาชีพ กลุ่มนักศึกษา และกลุ่มของผู้ที่มีอุดมการณ์ร่วมกัน

การรวมกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ มีทั้งที่เกิดขึ้นก่อนและหลังการเปลี่ยนแปลงในครั้งนั้น แต่การเรียกร้องในระยะภายหลัง 14 ตุลาคม 2516 ได้สร้างปัญหาให้แก่คณะรัฐบาลที่บริหารประเทศไม่น้อย พฤติกรรมทางการเมืองที่ไม่ค่อยเกิดขึ้นนักและถือว่าเป็นเรื่องที่รุนแรงในช่วง 40 กว่าปีที่ผ่านมา กลับกลายเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นกิจกรรมประจำ การเรียกร้อง การเดินขบวน การชุมนุมกันเพื่อเปิดอภิปรายโจมตีบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การนัดหยุดงาน ฯลฯ เป็นพฤติกรรมที่กลุ่มต่าง ๆ มักจะใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสนับสนุนการเรียกร้องของกลุ่มตน แม้ว่าพฤติกรรมเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ใหม่แต่ก็แพร่หลายและปรากฏอยู่โดยทั่วไปอย่างรวดเร็ว รัฐบาลจึงมีปัญหาคือจะต้องแก้ไขสถานการณ์และประนีประนอมการเรียกร้องของกลุ่มเหล่านั้น ซึ่งเกิดขึ้นอยู่ไม่ขาดระยะ

ความตื่นตัวทางการเมืองทำให้ประชาชนเริ่มให้ความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เมื่อมีเป้าหมายร่วมกันจึงรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อเรียกร้องความต้องการต่อรัฐบาล

ตามวิถีทางการเมือง กลุ่มต่าง ๆ กลายเป็นกลุ่มที่มีบทบาททางการเมืองมากขึ้น และได้พยายามนำเอาวิธีการทางการเมืองมาใช้ เช่น การร่วมมือกับพรรคการเมือง การใช้ระบบรัฐสภา การผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

เพียงชั่วระยะเวลาสองปีเศษ ๆ ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ กลุ่มต่าง ๆ ได้มีบทบาทในทางการเมืองอยู่ไม่น้อย นักวิชาการทางรัฐศาสตร์จึงเริ่มให้ความสนใจกับ "กลุ่มอิทธิพล" เป็นอย่างมาก เพราะกลุ่มต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยบางกลุ่มก็มีพฤติกรรมชั่วครั้งชั่วคราว แต่บางกลุ่มไม่ได้จืดจางไปตามกฎหมาย ขณะเดียวกันอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมีการจืดจางเป็นทางการ แต่ไม่มีบทบาทและประสิทธิภาพในการเรียกร้องมากนัก

เมื่อลักษณะและพฤติกรรมของกลุ่มต่าง ๆ มีแตกต่างกัน จึงทำให้เกิดความสนใจว่า กลุ่มหรือองค์การที่สามารถจะมีบทบาททางการเมืองของไทยได้นั้น จะก่อตัวขึ้นมาได้อย่างไร มีอะไรเป็นสาเหตุของพฤติกรรม ลักษณะและโครงสร้างขององค์การจะเป็นเช่นไร กลุ่มหรือองค์การในลักษณะใดที่น่าจะมีความสามารถในการที่จะมีบทบาทในฐานะของกลุ่มอิทธิพลในกระบวนการทางการเมืองของไทยได้

การวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

นักวิชาการของไทยมีการศึกษาถึงบทบาทของกลุ่มต่าง ๆ ในทางการเมืองน้อยมาก คงเป็นเหตุมาจากกลุ่มทางการเมืองในอดีตมีค่อนข้างน้อย ประกอบกับการควบคุมของผู้นำทางการเมืองในอดีตไม่อำนวยให้เกิดมีการรวมกลุ่มในลักษณะที่จะมาต่อรองอำนาจกับรัฐบาลได้

กลุ่มบุคคลที่ได้รับความสนใจและมีการศึกษาถึงมากที่สุด คือกลุ่มชาวจีน เพราะกลุ่มชาวจีนเป็นชนกลุ่มน้อย (minority group) ที่มีจำนวนสูงที่สุดในบรรดาชนกลุ่มน้อยด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นประเทศไทยใด ๆ ในภูมิภาคอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้ ยิ่งไปกว่านั้น กลุ่มชาวจีนยัง

เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญในค่านิจการต่าง ๆ ของประเทศเกือบทุกประเทศ¹ ในประเทศไทย ก็เช่นเดียวกัน นักวิชาการชาวอเมริกันชื่อ จี.วิลเลียม สกินเนอร์ (G. William Skinner)² ได้ศึกษาเกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทยว่า กลุ่มชาวจีนมีบทบาททางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เพราะมีความสามารถในการค้าพาณิชย์และมีบทบาทสำคัญต่อผลผลิตหลักของประเทศ เช่น ข้าว ไม้สัก ฝ้าย และยางพารา ทั้งยังได้สร้างความสัมพันธ์ในการติดต่อกับฝ่ายข้าราชการไทยอันเป็นผลทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบเจ้านายกับลูกน้อง (Patron-Client Relationship) ความสามารถของชาวจีนเป็นผลให้ถูกกีดกันในเชื้อชาติจากคนไทย ทำให้ชาวจีนเกิดความรู้สึกชาตินิยมรวมกลุ่มกันเพราะเป็นเชื้อชาติเดียวกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีหนังสือพิมพ์ โรงเรียน และโรงพยาบาลของกลุ่มชาวจีนเอง มีความผูกพันกับประเทศจีนเป็นอย่างมาก เห็นได้จากการส่งเงินออกนอกประเทศไทยและการตีพิมพ์บทความสนับสนุนการปฏิวัติในประเทศจีนเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่แบบสาธารณรัฐของ ดร.ซุนยัตเซ็น, การไม่ซื้อสินค้า (boycott) ญี่ปุ่นในระยะสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่นเมื่อ พ.ศ. 2481 เป็นต้น ซึ่งผู้นำของไทยหลายยุคหลายสมัยพยายามที่จะควบคุมพฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มชาวจีนอยู่ตลอดเวลา เช่นการควบคุมหนังสือพิมพ์และการสั่งปิดหนังสือพิมพ์หากตีพิมพ์บทความที่รุนแรง, การจำกัดจำนวนชาวจีนที่จะเข้าประเทศไทย ฯลฯ ความผูกพันกันในเชื้อชาติ ประกอบกับการถูกบีบคั้นจากฝ่ายรัฐบาล ทำให้กลุ่มชาวจีนไม่สามารถมีบทบาทในทางการเมืองได้อย่างเต็มที่

¹ กระจายละเอียดจาก Virginia Thompson and Richard Adolf, Minority Problems in Southeast Asia, (Stanford, California : Stanford University Press, 1955) ; A. Doak Barnett, Communist China and Asia, (London : Oxford University Press, 1960) ; Lois Mitchison, The Overseas Chinese, (London : Bodley Head Ltd., 1961)

² G. William Skinner, Chinese Society in Thailand, (Ithaca, New York : Cornell University Press, 1957)

นักวิชาการของไทยหลายท่านก็ตระหนักถึงความสำคัญของกลุ่มชาวจีนในประเทศ เช่นเดียวกับสกินเนอร์ แสวง รัตนมงคลมาศ³ ได้ศึกษาถึงกลุ่มชาวจีนว่ามีบทบาทในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และจะให้ความร่วมมือกับหน่วยราชการในค่านิยมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นเป้าหมายของการรวมกลุ่มกันอยู่แล้ว เป็นบทบาทที่เป็นไปในค่านิยมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกิจกรรมต่าง ๆ ในประเทศไทยเท่านั้น ยูปเรศ มิดลิแกน⁴ ก็มีความเห็นพ้องกันว่า นอกจากนั้นกลุ่มชาวจีนยังสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันใน หมู่ชน สามารถสร้างมติสาธารณะในชุมชนชาวจีนได้เป็นอย่างมาก เช่น การขอให้สมาคมชาวจีนลดราคาขายปลีกสินค้าลงเมื่อ พ.ศ.2495 เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สมาคมชาวจีนก็ไม่สามารถใช้อำนาจทางเศรษฐกิจที่มีอยู่เพื่อบรรลุถึงเป้าหมายทางการเมืองได้ และจากการศึกษาของมนตรี เจนวิทย์การ⁵ ได้ให้ความเพิ่มเติมต่อไปอีกว่า สมาคมชาวจีนก็เช่นเดียวกับสมาคมอื่น ๆ ที่ไม่สามารถจะทำให้อำนาจหรือมีการต่อรองกับรัฐบาลได้ หากแต่ต้องมีบทบาทอยู่อย่างจำกัดเท่าที่ฝ่ายผู้ปกครองหรือรัฐบาลจะเห็นเป็นประโยชน์ในการใช้กลุ่มชาวจีนนี้ เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติตามนโยบายสาธารณะ เพราะรัฐบาลมีนโยบายที่จะควบคุมการรวมกลุ่มของชาวจีนเป็นอย่างมาก การเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองของกลุ่มชาวจีนจึงเป็นไปในลักษณะของการปฏิบัติตามหรือหลบเลี่ยงการคัดค้านใจของรัฐบาลเป็นสำคัญ

³แสวง รัตนมงคลมาศ, "การบริหารงานสมาคมจีน : บทศึกษาเฉพาะกรณีสมาคมแต่ใจแห่งประเทศไทย," วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2509.

⁴ยูปเรศ มิดลิแกน, "บทบาทของชาวจีนในประเทศไทย," วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510.

⁵มนตรี เจนวิทย์การ, "กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในประเทศไทย," วารสารธรรมศาสตร์, ปีที่ 3 เล่มที่ 2 (กุมภาพันธ์ 2517), หน้า 41-78.

อย่างไรก็ตาม กลุ่มชาวจีนเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญกลุ่มหนึ่งในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางเศรษฐกิจ จึงน่าที่จะมีบทบาทในฐานะของกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองได้กลุ่มหนึ่งในอนาคต

วัตถุประสงค์ สมมติฐาน และขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งที่จะพิจารณาถึงการก่อตัวของกลุ่มที่จะกลายเป็นกลุ่มอิทธิพลในกระบวนการทางการเมืองของไทย โดยพิจารณาถึงมูลเหตุในการรวมกลุ่มและลักษณะของกลุ่ม ตลอดจนจะพยายามวิเคราะห์ถึงบทบาทในอนาคตว่า กลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นมาจะสามารถทำหน้าที่ของกลุ่มอิทธิพลตามแนวความคิดของนักวิชาการตะวันตกได้มากน้อยเพียงใด

เพื่อให้เป็นแนวทางในการศึกษา ผู้เขียนจึงตั้งสมมติฐานขึ้นมาว่า กลุ่มอิทธิพลในกระบวนการทางการเมืองของไทยนั้น ในอนาคตมีแนวโน้มที่จะมีลักษณะของความผสมผสานกันระหว่างลักษณะแบบเก่าในอดีตกับลักษณะแบบใหม่ตามแนวความคิดตะวันตก และบทบาทจะมีได้มากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการคือ รัฐบาลกับประชาชน และเพื่อประโยชน์ในการศึกษาให้เด่นชัดขึ้น ผู้เขียนจึงได้จำกัดขอบเขตของการศึกษาไว้ 2 ประการด้วยกัน คือ

1. ช่วงระยะเวลาสิ้นสุดการศึกษา โดยจะพิจารณาศึกษากลุ่มต่าง ๆ ถึงเพียงสิ้นปี พ.ศ.2518 เท่านั้น ทั้งนี้เพราะในระยะเวลาก่อนหน้านี้เป็นระยะที่เกิดมีกลุ่มต่าง ๆ มากมายในสังคมไทยและมีบทบาทในระบบการเมืองไทยอย่างเห็นได้ชัด

2. ค่ายเหตุที่มีกลุ่มต่าง ๆ เป็นจำนวนมากจึงไม่สามารถนำมาพิจารณาศึกษาได้หมด ผู้เขียนจึงหยิบยกเอาองค์การบางองค์การมาศึกษา คือ คุรุสภา และ สหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเหตุผลที่ว่า

2.1 คุรุสภา เป็นกลุ่มอาชีพครู ซึ่งก่อตั้งขึ้นมาจากการกำหนดของตัวบทกฎหมาย โดยระบบราชการได้มีส่วนเป็นอย่างมาก ทำให้มีลักษณะกึ่งราชการ มีสมาชิกจำนวนมากและอยู่ทั่วไปทั่วประเทศ เพราะการบังคับให้เป็นสมาชิกโดยกฎหมาย คุรุสภาจึงน่าที่จะเป็น

ตัวอย่างของกลุ่มอาชีพที่มีการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายในสังคมไทย

2.2 สหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นกลุ่มอุดมการณ์เพื่อมนุษยธรรม ซึ่งก่อตั้งขึ้นมาจากการรวมตัวของอาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาที่มีแนวความคิดในทางเดียวกัน ซึ่งได้รับอิทธิพลทางด้านความคิดมาจากสังคมตะวันตก มีจำนวนสมาชิกไม่มากนัก และอยู่ในวงจำกัด เพราะส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานคร การเข้าเป็นสมาชิกเป็นไปด้วยความสมัครใจของสมาชิกเอง แม้จะไม่ได้มีการจดทะเบียนตามกฎหมาย แต่ก็สามารถมีบทบาทในสังคมไทย และมีอิทธิพลทางความคิดต่อกลุ่มอุดมการณ์หลายกลุ่ม เช่น ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ศูนย์พิทักษ์สิทธิครูแห่งประเทศไทย เป็นต้น สหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน จึงน่าที่จะเป็นตัวอย่างของกลุ่มอุดมการณ์ ซึ่งไม่ได้มีการจดทะเบียนตามกฎหมาย ในระยะเวลาสิ้นสุดการศึกษา

นอกจากนั้น เมื่อเริ่มการศึกษานั้น ปรากฏว่า สมาชิกทั้งสององค์การนี้ ได้มีการติดต่อกันสัมพันธ์กันในแง่ของการให้คำแนะนำและคำปรึกษาหารือกัน และองค์การทั้งสองนี้ได้หมกมุ่นบทบาทในระบอบการเมืองไปแล้วเมื่อสิ้นสุดช่วงระยะเวลาการศึกษา

ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

1. ประโยชน์ทางด้านวิชาการ ทำให้เกิดความรู้ด้านวิชาการเพิ่มเติมขึ้นในส่วนที่เกี่ยวกับการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองในกระบวนการทางการเมือง ให้ความรู้ถึงภารกิจตัว ลักษณะความสัมพันธ์ภายในกลุ่มและความสัมพันธ์ที่กลุ่มมีต่อองค์การภายนอกกลุ่ม ตลอดจนบทบาทในทางการเมือง

2. ประโยชน์ทางด้านปฏิบัติการ จะเป็นชี้การชี้จุดบกพร่องอันอาจจะมีขึ้นภายในองค์การใดองค์การหนึ่ง ซึ่งจะมีประโยชน์ในการแก้ไขข้อบกพร่องแก่องค์การที่มีอยู่แล้วหรือที่จะก่อตั้งขึ้นมาภายหลัง เพื่อหลีกเลี่ยงข้อบกพร่องต่าง ๆ เหล่านั้น

วิธีที่จะดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะยึดเอาการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลต่าง ๆ จากเอกสารและห้องสมุดเป็นหลัก ซึ่งเรียกว่า documentary or Library research ทั้งนี้เพื่อศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวของอันได้แก่แนวความคิดเกี่ยวกับกลุ่มอิทธิพลตามที่คณะของนักวิชาการตะวันตก สภาพบางประการของสังคมไทยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเมือง การรวมกลุ่มภายในสังคมไทยที่ได้มีผู้ศึกษาไว้แล้ว ตลอดจนรัฐธรรมนูญหรือระเบียบการขององค์การทั้งสองที่มุ่งศึกษา นอกจากนี้ยังมี สถิติตัวเลขต่าง ๆ ที่ประกอบการศึกษา

ยิ่งไปกว่านั้น จะใช้การสังเกตการณ์เกี่ยวกับองค์การทั้งสองในลักษณะของบุคคลที่มีได้มีส่วนร่วมควย (non-participant observer) ประกอบกับการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องบางคน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลบางประการอันอาจจะเกิดขึ้นได้ นอกเหนือไปจากข้อมูลที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้การศึกษาในครั้งนี้มีความถูกต้องแม่นยำมากขึ้น

ความหมายของคำที่เป็นภาษาทางวิชาการ

เนื่องจากมีคำศัพท์ทางวิชาการหลายคำที่กล่าวถึงในข้อเขียนนี้ ดังนั้นผู้เขียนจึงใคร่ขออธิบายศัพท์ต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อให้ทราบความหมายที่ผู้เขียนนำมาใช้ไปในแนวทางเดียวกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อความเข้าใจเป็นอย่างดี

การพัฒนาทางการเมือง (Political Development)⁶ ใคร่ขอหมายความถึงการที่ระบบการเมืองนั้นสามารถเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองมากกว่าเดิม สถาบันต่าง ๆ ภายในระบบ จะมีการจัดระเบียบและสามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ

---

⁶Lucian W.Pye, *Aspects of Political Development*, (Boston : Little Brown Company, 1966.), pp.45-48 ; Samuel P.Huntington, *Political Order in Changing Societies*, (New Heaven : Yale University Press, 1968.) pp.34-39.

ที่เพิ่มมากขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักของความเท่าเทียมกันตามระบอบเสรีประชาธิปไตย แม้ว่าความต้องการของประชาชนจะมีแตกต่างกันบ้าง แต่กลุ่มที่มีความต้องการคล้ายคลึงกัน ก็จะรวมตัวกันเพื่อประโยชน์ในการเรียกร้อง และความแตกต่างในสิ่งที่ต้องการ จึงทำให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ และกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมจะต้องสามารถมีบทบาทในฐานะเป็นตัวเชื่อมความเข้าใจระหว่างฝ่ายประชาชนและฝ่ายรัฐบาลได้เป็นอย่างดี

ค่านิยม (Value)⁷ หมายความว่าถึงแนวความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่พึงปรารถนา และไม่พึงปรารถนา ซึ่งบุคคลหรือสังคมนั้น ๆ เชื่อถือและยกย่องว่า เป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง แนวความคิดนั้นจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลในสังคมนั้น ๆ และแนวความคิดนี้จะฝังแน่นอยู่ในจิตใจของบุคคลซึ่งถือเป็นหลักในการปฏิบัติต่อ ๆ กันมาเป็นเวลานาน

อุดมการณ์ (Ideology)⁸ คือความคิดหรือความเชื่อที่มีระบบของกลุ่มชนที่ยอมรับร่วมกัน ไม่ว่าจะมีความถูกต้องตามหลักเหตุผลหรือสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงหรือไม่ก็ตาม และกลุ่มชนนั้นได้ยึดถือร่วมกันในการนำความคิดหรือความเชื่อนั้น ไปเป็นแนวทางในการตัดสินใจ

---

⁷Clyde Kluckhohn, "Values and Values Orientations in the theory of Action", in Talcott Parsons and Edward Shils, (editors), Toward General Theory of Action, (Cambridge, Mass : Harvard University Press, 1952), pp.395-396., David L.Shils (eds.), International Encyclopedia of Social Science, vol.16, 1968, p.283 ; ไพฑูริย์ ช่างเรียน, สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา, (พระนคร . สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, 2511), หน้า 432.

⁸John Plamenatz, Ideology, (London : Pall Mall, 1970) ; David E.Apter, Ideology And Discontent, (New York : The Free Press, 1964), pp.16-18 ; ชัยอนันต์ สมุทวณิช, "อุดมการณ์ทางการเมืองไทย," อุดมการณ์ในสังคมไทย. นิตยสาร นาดิส (รวบรวม), (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515), หน้า 13.

หรือมีพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างมีความหมายที่แน่นอนและมีขอบเขตอุดมการจึงเป็นสิ่งที่ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลทุกคนในสังคมนั้นได้ประการหนึ่ง และอุดมการจึงเป็นส่วนหนึ่งของค่านิยม

สังคมหัวเดียวหัวต่อ (Transitional Society)⁹ เป็นลักษณะสังคมแบบหนึ่งที่มีปรากฏในประเทศที่กำลังพัฒนา กล่าวคือ เป็นสังคมที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมจากแบบเดิม ซึ่งมีลักษณะแบบจารีตประเพณี (traditional) มาสู่แบบใหม่ (modern) จึงทำให้สภาพของสังคมนั้น ๆ มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างแนวความคิดเก่ากับแนวความคิดใหม่

คำชี้แจงเพิ่มเติม

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ทำการศึกษาเสร็จสิ้นไปก่อนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เมื่อ 6 ตุลาคม 2519 ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นหลักฐานในวิธีการศึกษานี้ ตลอดจนคำสัมภาษณ์ต่าง ๆ ของบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้น เป็นข้อมูลหรือการแสดงความคิดเห็นที่มีในระยะเวลาก่อนหน้าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในครั้งนี้ อนึ่ง สภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้สลายตัวไปโดยปริยาย เพราะผลจากการประกาศใช้กฎอัยการศึกของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินชุดนี้ด้วย

---

⁹ Fred W. Riggs, Administration in Developing Country : The Theory of Prismatic Society, (Boston : Houghton Mifflin Company, 1964), pp. 34-37.